

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	9
Cap. I. CADRE TEORETICE GENERALE	
1.1. Delimitări conceptuale privind domeniul psihologiei vârstelor	11
1.1.1. Debutul studiilor despre copil	17
1.2. Teorii ale dezvoltării	19
1.2.1. Behaviorismul	19
1.2.2. Teoria învățării sociale	21
1.2.3. Teoria cognitiv-constructivistă a dezvoltării a lui J.Piaget	23
1.2.4. Teoria procesării informației și relevanța ei pentru dezvoltare	25
1.2.5. Abordările etologice cu privire la dezvoltare	27
1.2.6. Abordările psihanalitice	28
1.2.6.1. Teoria dezvoltării psiho-sexuale – Sigmund Freud ...	29
1.2.6.2. Teoria dezvoltării psihosociale – Erik Erikson	38
Cap. II. DEZVOLTAREA PRENATALĂ ȘI NAȘTEREA	
2.1. Perioada prenatală și factorii ce influențează dezvoltarea ...	47
2.2. Nașterea	54
Cap. III. PRIMUL AN DE VIAȚĂ	
3.1. Nou-născutul – aspecte generale	58
3.1.1. Înfățișarea nou-născutului la naștere	58
3.1.2. Reflexele	60
3.1.3. Raportul somn-veghe	61
3.1.4. Somnul	62
3.1.5. Plânsul	64
3.2. Sensibilitatea nou-născutului	66
3.2.1. Gustul	66
3.2.2. Mirosul	67
3.2.3. Auzul	67

3.2.4. Vederea	68
3.2.5. Percepția	68
3.3. Dezvoltarea inteligenței	68
3.4. Dezvoltarea afectivă	71
3.5. Principalii factori de risc în perioada primului an de viață – deprivarea senzorială	71
Cap. IV. CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA COPILULUI DE LA 1 LA 3 ANI	
4.1. Caracterizare generală	75
4.2. Dezvoltarea fizică	77
4.3. Principalele achiziții psihice ale perioadei	78
4.4. Dezvoltarea inteligenței și gândirii	85
4.5. Dezvoltarea afectivității	87
4.6. Debutul personalității	89
Cap. V. LIMBAJ ȘI COMUNICARE	
5.1. Cadrul teoretic general privind dezvoltarea limbajului ...	92
5.2. Evoluția teoriilor și perspectiva modernă cu privire la dezvoltarea limbajului	93
5.2.1. Controversa Skinner-Chomsky	93
5.2.2. Perspectiva modernă cu privire la dezvoltarea limbajului	95
5.3. Debutul competențelor de comunicare la copil	97
5.4. Etapele dezvoltării limbajului	99
Cap. VI. CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA COPILULUI DE LA 3 LA 6/7 ANI	
6.1. Caracterizare generală a perioadei preșcolare	102
6.2. Dezvoltarea psihomotorie	103
6.3. Dezvoltarea senzorială	104
6.4. Dezvoltarea inteligenței și gândirii	106
6.4.1. Dezvoltarea limbajului	108
6.5. Dezvoltarea afectivă	111
6.6. Dezvoltarea personalității	113
6.7. Jocul și învățarea – forme de bază ale activității copilului între 3 și 6 ani	113
6.7.1. Jocul – definiții și accepțiuni	113
6.7.2. Teorii psihologice despre joc	114
6.7.3. Jocul copilului până la 6 ani	116
6.7.4. Jocul în psihodiagnostic și psihoterapia copilului ...	118
6.7.5. Dezvoltarea socială și învățarea	118

Cap. VII. DEZVOLTAREA MORALITĂȚII ȘI AUTOCONTROLUL	
7.1. Morala și societatea	121
7.2. Teoriile cu privire la dezvoltarea morală	122
7.2.1. Perspectiva biologică	123
7.2.2. Perspectiva psihanalitică	124
7.2.3. Perspectiva behavioristă	126
7.2.4. Teoria cognitivă asupra dezvoltării morale	132
Cap. VIII. DEZVOLTAREA COPILULUI DE LA 6 LA 12 ANI	
8.1. Dezvoltarea fizică și influența asupra dezvoltării psihice ...	136
8.2. Dezvoltarea proceselor cognitive de la 6/7 ani la 10/12 ani ..	138
8.3. Dezvoltarea limbajului; achiziția scris-cititului	145
8.4. Dezvoltarea personalității în perioada școlarității mici ...	147
8.5. Dezvoltarea socială și dinamica relațiilor familiale în perioada de debut al școlarității	148
8.6. Adaptarea copilului la activitatea școlară	149
Cap. IX. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI ÎNVĂȚAREA	
9.1. Teoria dezvoltării cognitive a lui J.Piaget din perspectivă modernă	152
9.2. Alte teorii cu privire la dezvoltarea cognitivă	155
9.2.1. Teoria social-istorică a dezvoltării psihice – Lev Semionovici Vîgotsky	155
9.2.2. Teoria procesării informației	158
9.3. Principalele perspective teoretice asupra învățării	159
9.4. O nouă abordare a inteligenței și relevanța ei pentru procesul educațional	163
Teoria inteligențelor multiple – Howard Gardner	163
Cap. X. FAMILIA – ROLUL ȘI IMPORTANȚA SA PENTRU CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA COPILULUI ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ	
10.1. Familia – aspecte definitorii	169
10.2. Căsătoria și familia în societatea contemporană	170
10.3. Climatul familial	173
10.4. Relațiile părinți-copii	175
10.5. Familia monoparentală	178
10.6. Conflictul între responsabilitățile profesionale și familiale – Perspectiva Comunității Europene	182
10.7. Sărăcia – factor de risc în dezvoltarea copilului	183
10.8. Elemente de protecție a copilului în România	184
10.9. Abuzul asupra copilului	185

Cap. XI. ADOLESCENȚA – TRANZIȚIA DE LA COPILĂRIE LA MATURITATE	
11.1. Substadii ale adolescenței	190
11.2. Dezvoltare fizică la pubertate și adolescență	190
11.3. Consecințe ale dezvoltării fizice în planul dezvoltării sociale	193
11.4. Caracteristici ale dezvoltării psihice	194
11.5. Dezvoltarea intelectuală	196
11.6. Dezvoltarea socială	198
11.7. Identitate și personalitate în adolescență	199
11.8. Factorii de risc ai dezvoltării personalității. Comportamentul deviant și delincvent în adolescență ...	204
Cap. XII. PERIOADA ADULTĂ	
12.1. Schimbări în plan fiziologic	208
12.2. Etapele vârstei adulte	210
12.3. Aspecte caracteristice ale gândirii și învățării în perioada adultă	211
12.4. Teorii cu privire la dezvoltarea în perioada adultă	214
12.5. Caracteristicile personalității la vârstele adulte	218
12.6. Dinamica și tranziția rolurilor în perioada adultă	221
Cap. XIII. PERIOADA BĂTRÂNEȚII	
13.1. Regresia biologică	228
13.2. Probleme de natură psihoafectivă și comportamentală ...	232
13.3. Stadiile perioadei de bătrânețe	234
13.4. Problematika retragerii din viața activă	234
13.5. Noi roluri în familie	235
13.6. Marea bătrânețe – longevitatea	236
13.7. Atitudinea în fața morții	238
ANEXE	241
BIBLIOGRAFIE	245

CUVÂNT-ÎNAINTE

Lucrarea prezentă se adresează îndeosebi studenților care studiază psihologia, sociologia sau pedagogia, precum și tuturor celor care, prin natura studiilor lor sau a preocupărilor profesionale, sunt interesați de domeniul psihologiei vârstelor. Fiind un studiu de inițiere în domeniul psihologiei vârstelor, cursul de față îl introduce pe cititor în acest domeniu prin prezentarea noțiunilor fundamentale, oferă o viziune contemporană prin prezentarea principalelor teorii ale dezvoltării și deschide drumul studierii aprofundate atât în domeniul respectiv, cât și în domeniile conexe.

Psihologia vârstelor este, pe de o parte, o arie științifică relativ nouă de la care se așteaptă încă multe răspunsuri, iar pe de altă parte, se constituie ca un spațiu de suport pentru alte domenii, acoperind o plajă extinsă de referințe: de la psihologia educației până la psihoterapie.

Lucrarea debutează cu prezentarea principalelor teorii care fundamentează domeniul, teorii care se regăsesc punctual în studiul dezvoltării pe vârste pe parcursul capitolelor.

Această manieră de abordare permite compararea punctelor de vedere teoretice și o viziune integrată asupra dezvoltării umane.

Alături de dezvoltarea pe coordonatele de vârstă, lucrarea cuprinde și o abordare secvențială pe procese, acolo unde perioada respectivă de vârstă impune o tratare mai extinsă. În acest scop, am dezvoltat problematica limbajului, a moralității, a gândirii și inteligenței, precum și problematica învățării.

Familia, ca mediu primar al socializării copilului, face, de asemenea, obiectul unui capitol separat, cu o specială privire asupra acelor elemente care influențează creșterea, îngrijirea și educația copilului. Aprofundarea problematicii legate de contextul familial al dezvoltării are, de asemenea, rostul de a accentua asupra extinderii studiului de la dezvoltarea copilului și adoles-

centului la ideea dezvoltării omului în context familial, cunoscut fiind faptul că mediul familial are o importanță revelatoare pentru toate etapele de vârstă.

Se înțelege că, în cadrul limitat al acestei lucrări, nu poate fi acoperită integral tematica extrem de vastă a psihologiei dezvoltării; sperăm însă în posibilitățile de completare a cursului, atât cu extinderi teoretice, cât și cu studii aplicate, fapt care constituie și obiectivul nostru de perspectivă.

Autoarea